

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande

Datum
2017-03-20

Ärendebeteckning
600-808-2017

1(9)

Regeringskansliet
n.registrator@regeringskansliet.se samt
till n.remissor.hl@regeringskansliet.se.

Yttrande över den parlamentariska Landsbygdskommitténs slutbetänkande SOU 2017:1 För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd

Länsstyrelsen Västerbotten, nedan benämnd Länsstyrelsen, har beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på den parlamentariska landsbygdskommitténs slutbetänkande (SOU 2017:1). Länsstyrelsen lämnar följande synpunkter på förslagen.

Länsstyrelsens synpunkter i sammanfattning

Länsstyrelsen ser mycket positivt på den parlamentariska landsbygdskommitténs breda ansats med målet att skapa en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder och tillstyrker i stort kommitténs förslag med undantag av förslaget om att Jordbruksverket ges uppdrag att utveckla nätverk med kommuner och regioner. För att uppnå önskade effekter ser Länsstyrelsen att det är av central betydelse att slutbetänkandets förslag ses, samordnas och genomförs som en helhet. För än större genomförandekraft behöver det också utvecklas tydligare, visuella och engagerande visioner om framtidens landsbygder.

Länsstyrelsen ser positivt på att kommittén tydliggör huvudmannaskap och rollfördelning med avseende på landsbygdspolitik och regional tillväxtpolitik.

Länsstyrelsen ser värdet av att inrätta en landsbygdsdelegation i varje län med uppdraget att samordna de statliga myndigheternas verksamhet inom landsbygdspolitiken. Länsstyrelsen ser annars en risk i att de många olika förslagen som nu lagts inte samordnas på ett funktionellt sätt utan genomförs enskilt i stuprör utan koordinering. En landsbygdsdelegation med tydligt mandat skapar möjlighet att lösa samordningsproblem och kan hålla samman större insatser.

Västerbotten har goda erfarenheter av att involvera intermediärer i det lokala utvecklingsarbetet. Länsstyrelsen stödjer kommitténs förslag att utveckla en modell där *intermediärer med hög landsbygdsnärvaro* ges en viktig roll i arbetet med kompetens- och kunskapspridning.

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att Jordbruksverket ges i uppdrag att utveckla nätverk mellan landsbygdsutvecklare i kommuner och regioner. Länsstyrelsen är den regionala statliga aktör som bör ha en sådan samordnande roll på den regionala nivån. Förslaget skapar fortsatt sektorsvis styrning och rolltydlighet mellan statliga myndigheter och kommuner.

Länsstyrelsen menar att kommitténs ekonomiska konsekvensanalys sannolikt övervärderar intäktsmöjligheter och underskattar kostnaderna för genomförandet av vissa av förslagen.

Länsstyrelsen föreslår att regeringen:

- Ger ett tydligt uppdrag till Landsbygdsdelegationen och Länsstyrelsen att samordna uppdrag och aktörer inom ramen för en sammanhållen landsbygds politik.
- Förtydligar Länsstyrelsens uppdrag att samordna statliga myndigheter på regional nivå och öppna för en breddad landsbygdsdialog i länet.
- Ger Länsstyrelsen i uppdrag att bygga upp fungerande nätverk med intermediärer, innovationshubbar och SME-noder.
- Bortser från förslaget om att Jordbruksverket ges i uppdrag att utveckla nätverk mellan landsbygdsutvecklare i kommuner och regioner. Uppdraget bör ges till Länsstyrelsen och koordineras via landsbygdsdelegationen.

Länsstyrelsen Västerbottens återkoppling på utredningens förslag och dess utformning

Näringsliv och företagande

Landsbygdernas näringsliv domineras av småföretagen. I flera fall är företagen underleverantörer till större företag och därmed en del i en global produktionskedja. Västerbotten har goda erfarenheter av att involvera intermediärer i utvecklingsarbetet, till exempel samarbetet mellan Inlandets teknikpark och Umeå universitet. Denna nätverksmodell med lokala noder som kopplas till innovationshubbar gör att företagens teknikutveckling kan stödjas med kompetensförstärkning. Akademien bidrar med systemanalyser och forskning kring digitalisering och omvärldsförändringar.

Lärdom kan även tas från Norge. I Mo i Rana finns en nod under Toppindustrialcenter med uppgift att ta lärdom av digitaliseringen för att säkra framtida arbetsplatser. Noden finansieras och organiseras av de 14 största företagen i Norge (Kongsberggruppen, Statoil, Den Norske Bank). På motsvarande sätt kan en långsiktig finansiering sökas i Sverige med en kombination av bygdemedel, statliga medel och företagsfinansiering.

Flera av länets kommuner med särskilt behov har en norsk kommun som närmaste granne. Länsstyrelsen saknar förslag på hur gränsöverskridande näringslivssamarbete mellan landsbygdskommuner kan stödjas. Möjlighet till finansiering finns via olika gränsöverskridande program, men kommunernas storlek begränsar dock deltagandet. En mer sammanhållen modell där resurser kan delas ökar möjligheterna till nya samarbeten.

Kommittén påvisar att finansiärer osakligt gör skillnader i bedömningar gällande män och kvinnors företag. Almis ges i uppdrag att rikta särskilt fokus på kvinnors företagande. Länsstyrelsen vill betona betydelsen av att stödets utformning i flera fall begränsar utvecklingen i branscher med stor andel kvinnligt företagande. För att uppnå en reell förändring behöver stödförordningarna förändras.

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget om särskilt riktade insatser för de 23 mest utsatta kommunerna i landet. Länsstyrelsen menar att de empiriska erfarenheter som kan dras efter genomförandet av dessa riktade insatser kan ligga till god grund för utformningen av vidare insatser för att gynna småföretagandet i Sveriges landsbygder även utanför dessa 23 mest utsatta kommuner.

Länsstyrelsen ser att frågan om livsmedelsförsörjning har många bottnar, vilket gör att det arbete som springer ur den nationella livsmedelsstrategin kommer att vara av stor betydelse sett ur flera aspekter. Utveckling inom gröna och blåa näringar har stor potential att bidra till hållbar utveckling av Sveriges landsbygder. Att vi har fungerande livsmedelsproduktion i hela landet och starka, stabilt fungerande landsbygder är en grundförutsättning för nationell stabilitet och säkerhet.

Länsstyrelsen delar kommitténs bedömning att:

- Almis uppdrag behöver stärkas i de glesa och mycket glesa landsbygdskommunerna. Den lokala förankringen behöver återskapas.
- Intermediärer med hög landsbygdsnärvard ges stöd att utveckla kompetens- och kunskapsspridningen i glesa strukturer. Länsstyrelsen kan bidra med nätverkskoppling till utvecklade innovationshubbar och gränsöverskridande aktörer.
- Erfarenheterna från landsbygdsprogrammets innovationsåtgärder¹ tillvaratas och vidgas till fler näringar och företagande i landsbygder.
- Vinnova ges ett ökat uppdrag att ta fram arbetsätt för att skapa förutsättningar för innovationer och nya näringsgrenar som stödjer en hållbar utveckling av landsbygderna. Länets innovationsnätverk kan stödja Vinnovas uppdrag att inrätta inkubatorer särskilt inriktade på uppsökande verksamhet

---

¹ Innovationsgrupper och europiskt innovationspartnerskap (EIP)

Länsstyrelsen föreslår att Landsbygdsdelegationen/Länsstyrelsen:

- Tilldelas en noduppgift att bygga upp och gränsöverskridande värdekedjor, när kommunerna är för små för att klara av uppgiften inom kommungränserna.
- Ges en samordnande roll att utifrån landsbygdsprogrammet samarbeta med universitet och regionalt utvecklingsansvariga aktörer kring innovationsinsatser i landsbygden.

Digital kommunikation och transportinfrastruktur

Länsstyrelsen ser mycket positivt på förslagen om förstärkta målsättningar och fortsatt bredbandsuppbyggnad. Snabb digital uppkoppling är idag en förutsättning för att ett modernt liv ska fungera. Att säkra tillgången till digital och fysisk infrastruktur är ett av statens absolut viktigaste verktyg för att främja tillväxt.

I kommitténs slutbetänkande påtalas hur en allt för hastig avveckling av kopparnäten generellt slår mot landsbygderna. Länsstyrelsen vill även påtala hur nermonteringen av kopparnätet riskerar att påverka fjällsäkerheten. Tidigare fanns det flera öppna säkerhetsstugor i fjällvärlden som servade med fasta nödtelefoner. Ett antal sådana fasta telefoner har redan tagits bort utan att ersättas med ny teknik.

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget om *Upphandling för en fullskalig bredbandsutbyggnad*. Den modell som föreslås har med stor framgång redan prövats i Västerbotten där Länsstyrelsen på uppdrag av PTS upphandlat utbyggnaden av fibernätet i Vilhelmina kommun.

Länsstyrelsen anser att målet med en infrastruktur som säkerställer person- och godstransporter till medborgarna och näringslivet i landsbygderna är bra men borde utökas till att inbegripa målsättningen att minska antalet lokala arbetsmarknader. Detta vore ett mer offensivt mål än att enbart säkerställa transporterna. Med utvecklade transportsystem (främst väg och järnväg) finns möjligheten att nå fler orter på under en timme. För en landsbygdskommun skulle detta innebära att fler har möjlighet till dagspendling (arbete, utbildning, sjukvård, nöjen m.m.) inom rimlig tid till de större orterna.

I kommitténs slutbetänkande framhålls att ”hälften av den svenska exporten kommer från andra delar av landet än de tre största städerna”, Länsstyrelsen vill förtydliga detta då det till och med är så att *hälften av dagens godstransporter kommer från glest befolkade områden i norr med destination söderut*.

Länsstyrelsen menar att det är positivt med en översyn av reseavdraget. Det måste vara möjligt att bo i glesbygd och pendla till arbete i tätort. Även förslaget om samåkning är bra. Kollektivtrafik är inte ett reellt alternativt i många av landets glesbygder. Bilen är ett färdmedel som måste kunna användas på ett kostnadseffektivt sätt i glesbygden. Länsstyrelsen anser vidare att det skulle vara intressant med ett förslag om att även bilberoende

landsbygd kan inlemmas i en utredning gällande utökade möjligheter för laddningsstationer. Inom en tioårsperiod räknar man med att elbilar tekniskt sett utvecklats till att bli mer framkomliga än dagens modeller vilket attraherar fler köpare som är beroende av bilen på landsbygden.

Kompetensförsörjning

Länsstyrelsen menar att de förslag som kommittén lägger för att fler innevånare på landsbygden skall få tillgång till högre utbildning är mycket bra. Tillgången till utbildning som tillgodoser behovet av arbetskraft med efterfrågad kompetens är nödvändig. Kommittén föreslår att utbildningscentra ska finnas i FA-regioner utan högskola/universitet och att lärcentra ska finnas i kommuner med extra stora utmaningar. Länsstyrelsen saknar dock förslag om hur digitaliseringens möjligheter ska tas tillvara avseende kompetensförsörjning och service. Ökat fokus krävs på digitalisering som påverkar företagens långsiktiga kompetensförsörjning.

Länsstyrelsen ser vidare att det vore värdefullt om Länsstyrelsen blev mera tydligt engagerad i arbetet med kompetensplattformar än vad som är fallet idag, särskilt om Länsstyrelsen framöver får en tydligare roll som samordnare mellan statliga myndigheter regionalt.

Det är även viktigt att beakta att det för Sverige och särskilt för norra Sverige är mycket viktigt att kunna bibehålla kvalificerad forskning med anknytning till vårt område ur ett klimatiskt och geografiskt perspektiv. För de gröna näringarna är det en grundförutsättning för fortsatt utveckling.

Länsstyrelsen föreslår att:

- Etablering av utbildningscentra kombineras med digitala strategier som tar fasta på ökade möjligheter till distansutbildning i glesa strukturer.
- En struktur för att hantera kompetensförsörjning byggs upp avseende plattformar som möjliggör kommunöverskridande lösningar att hantera såväl grundskola som eftergymnasial/högre utbildning.
- Lagstiftning som försvårar fjärrundervisning ses över med hänsyn till dagens teknikmöjligheter
- Ökade kompetensutvecklingsinsatser kombineras med etablering av innovationshubbar bestående av forskare, offentliga aktörer och olika branscher som kan generera nya lösningar.
- Länsstyrelsen som samordnare av statliga myndigheter på regional nivå blir mera tydligt engagerad i arbetet med kompetensplattformar.

Samhällsplanering och bostadsbyggande

Länsstyrelsen anser att kommitténs förslag om att regeringen bör ta initiativ till att begränsa och precisera riksintressenas areal med syfte att underlätta landsbygdernas utveckling är tänkvärt. Länsstyrelsen anser att arealen riksintresseområden ska avspegla nationens behov av att säkerställa

områden av riksintresse. Länsstyrelsen har nyligt lämnat synpunkter på riksintresseutredningen (SOU 215:99) och där bland annat påtalat behovet och betydelsen av att tydliga enhetliga kriterier för samtliga typer av riksintressen formuleras som en enhetlig grund för utpekande och revision av riksintressen. Precis som landsbygdskommittén föreslår, avstyrkte också Länsstyrelsen riksintresseutredningens förslag om införandet av områden av väsentligt allmänt intresse.

Länsstyrelsen anser inte att kommitténs förslag om att regeringen ska säkerställa att reformeringen av strandskyddsbestämmelserna i landsbygden är en tillräcklig insats för att få avsedd effekt. Länsstyrelsen menar att det även måste genomföras en översyn av lagstiftningen. För den större delen av Västerbottens inlandskommuner kommer exploatörer inte att stå i kö för att få bygga strandnära. Det som efterfrågas, framförallt av de glest befolkade kommunerna, är möjligheten att kunna ge dispens för ett enstaka hus relativt nära befintlig bebyggelse/byastrukturer. Kommunen kan omöjligt veta var dessa önskemål kommer att uppstå, dvs dessa områden kommer nästan aldrig att vara utpekade i kommunernas LIS-planer som s.k. LIS-områden. Det som efterfrågas är därför en möjlighet att utan omfattande utredningar kunna uppföra enstaka bostadshus, inom områden som är lämpliga för landsbygdsutveckling, även då områdena inte är utpekade i kommunens LIS-plan samt även om avståndet till närmsta bebyggelse är längre än de 200 meter som framgår av prop. 2008/09:119.

Länsstyrelsen föreslår att:

- Strandskyddslagstiftningen ses över för att möjliggöra dispens för uppförande av enstaka hus inom områden lämpliga för landsbygdsutveckling.

Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur

Tillgängligheten till kommersiell service och välfärdstjänster är av avgörande betydelse för att attrahera medborgare och företag och därmed skapa utveckling och tillväxt. En utgångspunkt för kommitténs förslag är att staten måste ta ett större och samlat ansvar för grundläggande service, välfärdstjänster och tillgång till kultur. Länsstyrelsen vill här lyfta fram digitaliseringens strukturomvandlande och transformerande effekter. Behovet av fysisk närvaro för vissa funktioner minskar i de fall digitala tjänster utvecklas som kan ge fullvärdig service.

Länsstyrelsen menar att kommitténs fokus på utbildningsfrågor på högre nivå medför att viktiga aspekter på skolan som grundläggande samhällsservice inte belyses i tillräcklig omfattning. Grundskolan har stor betydelse som grundförutsättningar för landsbygdens fortsatta överlevnad. Det är ett känt faktum att en by som förlorar sin grundskola är en by som sakta tappar sin attraktionsförmåga.

Länsstyrelsen menar att det är positivt att serviceperspektivet ingår i den kommunala översiktsplaneringen. Där marknaden inte på egen hand kan

svara för servicenivån måste samhället garantera en viss basservice. Flera av Västerbottens kommuner är landsbygdskommuner vilka under lång tid efterfrågat vägledning och goda exempel på hur arbetet med översiktsplanen och hur innehållets omfång kan förenklas och bättre anpassas till kommunernas faktiska planeringsbehov. Förslaget om en vägledning för hantering av landsbygdernas värden och utvecklingsmöjligheter i översiktsplanen välkomnas därför liksom en vägledning om serviceperspektivet i planeringen. I dagsläget finns ett trettiotal olika vägledningar för översiktsplanens olika delar. Det skulle vara önskvärt med en vägledning riktad mot landsbygdskommuner, som tar ett större helhetsgrepp kring processen för framtagandet av och innehållet i översiktsplanerna.

Även lagkraven vad gäller översiktsplanens innehåll samt möjligheten till en enklare ajourhållning av planen behöver ses över för att bättre anpassas till de mer glesbebyggda kommunernas situation. Detta är av stor vikt för att säkerställa planernas aktualitet och användbarhet, samt för möjligheten att förverkliga statlig och regional politik av relevans inom den fysiska planeringen. Alternativet till att förändra kraven är att kommunerna tillförs planeringsresurser som gör det möjligt att hålla den nivå på planen som krävs enligt dagens lagstiftning.

Länsstyrelsen föreslår att:

- Statliga myndigheter får i uppdrag att överväga digitala servicetjänster när det ger fullvärdiga eller bättre funktioner och i övrigt tillhandahålla tillgängliga fysiska tjänster.
- Länsstyrelser och kommuner involveras i arbetet med att ta fram en vägledning för kommunernas hantering av landsbygdens värden i översiktsplaneringen
- Lagkraven på översiktsplanernas innehåll och ajourhållning ses över

Statens närvaro i landsbygderna

Länsstyrelsen menar att det är positivt att man föreslår åtgärder mot nedläggningar av statliga kontor på landsbygden. Länsstyrelsen vill även poängtera att den effektivisering som ny teknik möjliggör inte givet skall betyda att det är kontor i storstäderna som behålls och kontor på landsbygden som läggs ner. Som ett aktuellt och beklagligt exempel kan nämnas hur man nu planerar att "fjärrleda" flygplan i Västerbotten och Norrbotten från Stockholm/Arlanda. Länsstyrelsen menar att man kan behöva ompröva sådana beslut med målet att behålla hela Sverige funktionellt och vitalt. Vi bygger ett instabilt samhälle om viktiga samhällsfunktioner samlas till ett fåtal sårbara punkter. Det är en fråga om stabilitet och civil beredskap att vi bygger ett land som fungerar i så väl delar som i helhet.

Länsstyrelsen stöder förslaget att utlokalisera statliga verksamheter. Med dagens teknik går det även bra att i större grad arbeta på distans. De statliga

myndigheterna med säten i de större städerna skulle i högre grad kunna rekrytera personal oberoende av bostadsort och ge dem möjlighet att delvis arbeta hemifrån eller från lokala kontor i glesbygden. Länsstyrelsen anser vidare att det med fördel skulle gå att utlokalisera regionalt relevanta uppgifter från de centrala verken till länsstyrelserna runt om i landet. Detta skulle flytta ut tjänster från storstäderna ut i landet och det skulle även kunna bidra till att tydliggöra Länsstyrelsens roll som regional statlig samordnande myndighet.

Styrning och organisering av landsbygdspolitiken

Länsstyrelsen ser tydligt värdet av att inrätta en landsbygdsdelegation i varje län med uppdraget att samordna de statliga myndigheternas verksamhet inom landsbygdspolitiken. Länsstyrelsen har sedan tidigare stor erfarenhet av att leda denna typ av delegationer och vet betydelsen av att innan uppstart väl ha berett hur delegationerna skall bemannas samt vilka målsättningar, uppgifter och mandat som skall gälla för delegationer och delegater. Detta är avgörande för delegationernas framgång.

Länsstyrelsen ser även mycket positivt på kommitténs förslag om att de olika statliga bolagens och myndigheternas landsbygdspolitiska ansvar tydliggörs. Länsstyrelsen menar vidare att det är av stor betydelse att uppdrag, roller och mandat för de olika aktörerna på nationell, regional och lokal nivå tydliggörs för att ge förutsättningar för ett sammanhållet och kraftfull genomförande av landsbygdspolitiken. För att skapa samling och kraft mot gemensamma mål behövs det dessutom gemensamma, tydliga och engagerande visioner om framtidens landsbygder, vilket i mångt och mycket saknas i dag.

Länsstyrelsen föreslår att landsbygdsdelegationen ges:

- Koordinerande uppgifter vad gäller landsbygdens digitala strategier för service, delningsekonomi och mikroföretag.
- Uppdrag att följa upp verksamhet vid utbildningscentra, noder och innovationshubbar.
- Uppdrag att med mycket god framförhållning informera om kommande händelser och beslut med relevans för landsbygden så att potentiella problem så väl som synergi- och utvecklingsmöjligheter kan identifieras och omhändertas.

Civilsamhället utvecklar landsbygderna

Samverkan genom civilsamhället är viktigt i hela landet men sannolikt av än större betydelse i glesbygder än i städerna. Möjligheten för civilsamhället att engagera sig i lokalt ledd utveckling genom Leader i hela landet är därför av yttersta vikt. Det är olyckligt att en stor del av Västerbottens befolknings ställts utan denna möjlighet i och med Jordbruksverkets beslut om att inte prioriterade "URnära" som Leaderområde för innevarande programperiod

för Landsbygdsprogrammet. Länsstyrelsens önskan är att *hela Västerbotten* får möjlighet till lokalt ledd utveckling redan innan nästa programperiod.

Länsstyrelsen *avstyrker* kommitténs förslag om att regeringen skall uppdra till Jordbruksverket att stödja samordning och utveckling av nätverk mellan landsbygdsutvecklare anställda i kommuner och regioner. Länsstyrelsen är den regionala statliga aktören som bör ha en sådan samordnande roll på den regionala nivån. Förslaget skapar fortsatt sektorsvis styrning och rolltydlighet mellan statliga myndigheter och kommuner.

Konsekvenser av kommitténs förslag

Länsstyrelsen menar att kommitténs ekonomiska konsekvensanalys sannolikt övervärderar intäktsmöjligheter och underskattar kostnaderna för genomförandet av vissa av förslagen som läggs. Länsstyrelsen har till exempel svårt att tro att redovisade förslag på förenklingar rörande bredbandsupphandling kan leda till lika omfattande besparingar som kommittén förutspår. Länsstyrelsen har även svårt att tro att utflyttning av 10 000 tjänster från Stockholm kommer att kunna genomföras utan att extra medel inledningsvis tillförs. Man bör inte förringa de initiala kostnader även om man ser att dessa kostnader är väl värda att ta med tankar på de mervärden som skapas på sikt.

Beslut om detta yttrande har fattats av landshövding Magdalena Andersson. I handläggning har enhetscheferna, Kennet Johansson, Eva Mikaelsson, samt verksamhetsledare på Samhällsutvecklingsenheten Clara Ganslandt deltagit, medan chef för Landsbygdsenheten Kajsa Berggren varit föredragande.

Magdalena Andersson
Landshövding

Kajsa Berggren
Enhetschef Landsbygdsenheten

